

สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย: การขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า ในจังหวัดเลย สำหรับการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)

Loei Cotton Products: Driving Community Enterprise

Groups and Weaving Entrepreneurs in Loei Province for the Application of the Geographical Indication (GI)

ไทยโรจน์ พวงมณี^{1*} สุภาวดี สำราญ² ณัฐธิญา ทรัพย์บุญญากุล³ คชสิทธิ์ เจริญสุข¹ ดวงเด่น ไชยสุรินทร์⁴
Thairoj Phoungmanee^{1*} Supawadee Sumran² Nattiya Sappunyakun³ Kochasee Jarearnsuk¹
Duangden Chaisurin⁴

Corresponding Author's Email: thai-roj@hotmail.com

(Received: August 21, 2025; Revised: June 9, 2026; Accepted: June 12, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนออัตลักษณ์ผ้าฝ้ายเมืองเลยกับการประกาศเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย และ 2) ขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าสู่การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าฝ้ายเมืองเลย โดยการศึกษาเอกสาร และการลงพื้นที่จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ใช้แนวคิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แนวคิดการขับเคลื่อนและการพัฒนาที่ยั่งยืนในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า จำนวน 31 กลุ่ม ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตผ้าทอทำให้ผ้ามีคุณลักษณะเฉพาะจากผิวสัมผัสและความนุ่มฟู ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศให้สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2567 แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสถานประกอบการทอผ้าขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นภาครัฐโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย และภาคีเครือข่ายความร่วมมือได้เห็นความสำคัญของตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงขับเคลื่อนด้วยการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย 2) กิจกรรมการเรียนรู้เกณฑ์การตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยในระดับควบคุมภายใน 3) กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ตามเกณฑ์การพัฒนาแผนการควบคุมคุณภาพสินค้า ผ้าฝ้ายเมืองเลย และ 4) กิจกรรมการลงพื้นที่ให้คำปรึกษาตามเกณฑ์การตรวจประเมินตามการควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย ส่วนปัจจัยหนุนเสริมการขับเคลื่อนการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีดังนี้ (1) แรงขับเคลื่อนจากตลาด (2) อัตลักษณ์เชิงคุณค่าทางวัฒนธรรม (3) ระบบการผลิตและการตรวจสอบย้อนกลับ (4) เครือข่ายความร่วมมือ และ (5) กลไกเชิงนโยบายของภาครัฐ

คำสำคัญ: สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้า ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

Abstract

This academic article aimed to: 1) present the identity of Loei cotton fabric and its declaration as a Geographical Indication (GI) of Loei cotton fabric products; and 2) drive community enterprise groups and fabric weaving entrepreneurs toward applying for the Geographical Indication of Loei cotton fabric by collecting the data from document studies and doing on-site workshop activities based on the concepts of geographical indications and sustainable driving and development for the analysis, with data analyzed using content analysis. The study found that 31 community enterprise groups and weaving entrepreneurs utilized local wisdom in producing woven fabrics with unique characteristics texture and fluffiness. The Intellectual

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

⁴ กลุ่มคัสเตอร์ผ้าฝ้ายเมืองเลย จังหวัดเลย

¹ Faculty Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University

² Faculty of Science and Technology, Loei Rajabhat University

³ Faculty of Management, Loei Rajabhat University

⁴ The Federation of Thai SMEs, Loei Province

Property Department declared Loei cotton products a geographical indication on December 26, 2024; however, the community enterprise groups and weaving establishments lacked knowledge and understanding regarding the application for the Geographical Indications symbol. Consequently, government sectors led by the Loei Provincial Commerce Office and collaborative network partners recognized the importance of the GI symbol and have driven the process by organizing four workshop activities as follows: 1) an activity to enhance knowledge and understanding of GI products for Loei cotton, 2) an activity to learn the criteria for quality control inspection of Loei cotton products at the internal control level, 3) a workshop activity on learning the criteria for developing a quality control plan for Loei cotton products, and 4) an on-site advisory activity according to the assessment criteria for quality control of Loei cotton products. The supporting factors that enhanced the driving force for applying for the GI symbol include: (1) market-driven forces, (2) cultural value identity, (3) production systems and traceability, (4) collaborative networks, and (5) government policy mechanisms.

Keywords: Loei cotton fabric products, product's geographical indication, geographical indication (GI)

ความนำ

วัฒนธรรมฝ้ายเมืองเลยถูกเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของชาวจังหวัดเลยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตั้งแต่แรกเกิด เช่น การใช้ผูกสายสะดือในพิธีกรรมแรกเกิด การผูกข้อมือรับขวัญ การอบรมสั่งสอนความเป็นผู้หญิงจากแม่ปู่ย่าตายายผ่านการทอผ้า สำหรับการปลูกฝ้ายนั้นชนบ้านจะปลูกไว้วัดตามพื้นที่ว่างในเขตบ้านและตามหัวไร่ปลายนา เป้าหมายคือการนำมานำมาใช้ทอผ้า หรือการทำที่นอนไว้ใช้ในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจากการใช้ชาวบ้านจะจำหน่ายให้กับผู้สนใจ การปลูกฝ้ายในจังหวัดเลยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วจังหวัดเลย โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัด จุดเด่นของฝ้ายคือต้นใหญ่ แข็งแรง และให้ปุ๋ยฝ้ายมาก ทั้งนี้มาจากปัจจัยหลักคือสภาพพื้นที่ ดิน และอุณหภูมิที่เหมาะสม ส่งผลทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ (Phoungmanee et al., 2024) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมานั้น หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเลย ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลยได้ร่วมมือกันขับเคลื่อนผ้าฝ้ายตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำให้มีคุณภาพมาอย่างต่อเนื่อง เช่น มีกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริม และกระตุ้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกฝ้าย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และสถาบันการศึกษาให้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าผ้าฝ้ายเมืองเลยที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับการต่อยอดให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้เห็นความสำคัญของการรู้ถึงเรื่องราวของผ้าฝ้ายทอมือในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงวิชาการ จนสามารถนำสู่การไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา และการสื่อสารได้อย่างชัดเจน (Bailee, 2017) ดังนั้นกิจกรรมการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์จึงครอบคลุมประเด็นการบริหารจัดการกลุ่ม ทักษะการทอผ้า การย้อมสี การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การรู้รูปแบบการทอ และการสร้างสรรค์รูปแบบผ้าทอใหม่บนฐานอัตลักษณ์จังหวัดเลย โดยให้ความสำคัญกับการตลาด และรสนิยมของผู้บริโภคเป็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาผ้าทอลายดอกฝ้ายเมืองเลยให้เป็นผ้าประจำจังหวัดเลย หรือการผลิตข้าวลวดลายพระราชทาน เช่น ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ เน้นการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเลือกวัตถุดิบ กระบวนการทอผ้าที่ละเอียดประณีต การเลือกใช้ออกกำลังกายจากงานวิจัย และการทดลองจัดวางตำแหน่งสีจนเป็นลายชิ้น ซึ่งการทดลองอย่างต่อเนื่องจนผ้าทอได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด และเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่มีคุณภาพ จึงนำไปขึ้นทะเบียนขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน [มผช.] (Bailee, 2017; Phoungmanee et al., 2024)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าเป็นรากฐานสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งชุมชนที่เข้มแข็งนั้น จะพึ่งพาตนเองได้ในมิติเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชน (Sittinoppan & Panbarnrung, 2019) จากสภาพการณ์การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการค้าระดับชุมชน จังหวัด ประเทศ และนานาชาติปัจจุบัน ได้ส่งผลทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าจังหวัดเลยตระหนักรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นเป็นอย่างไรดี จึงสร้างเครือข่ายคลัสเตอร์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า เพื่อต่อรองและสร้างเงื่อนไขกับภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาให้เข้ามาหนุนเสริมศักยภาพผ้าฝ้ายทอให้มีคุณภาพสูงสุดทุกมิติ เช่น จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพการออกแบบการทอ หรือกิจกรรมย้อมเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติจาก

พืชท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ตระหนักถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมในมิติการปลูก มิติการเก็บเกี่ยว มิติการขึ้นฝ้าย มิติการย้อมสี มิติการทอ มิติการพัฒนาจากกระบวนการผลิตแบบใหม่ จนเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่มีรูปแบบใหม่ เช่น รูปแบบผ้าทอ เส้นใย ขนาด ความกว้าง และความยาวตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน [มผช.] (Pommarang, 2025) การพัฒนาดังกล่าวได้ทำให้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้มองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Bailee (2017) ที่กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพผ้าทอด้วยการใช้วัสดุ การย้อมสี ลวดลายใหม่ และการบริการที่มีประสิทธิภาพ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการผ้าทออย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะช่วยสร้างโอกาสในการจำหน่ายสินค้าผ้าฝ้าย เมืองเลยได้มากขึ้น เช่นเดียวกับการค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของผ้าฝ้ายทอมือ ก็จะช่วยสร้างการรับรู้ในคุณค่าและพึงพอใจ ในคุณลักษณะที่โดดเด่นของผ้าฝ้ายเมืองเลย ดังเช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายตุ๋ยเลือกใช้ฝ้ายสีขาว และฝ้ายสีน้ำตาลมาทอผ้า สีพื้น ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอลวดลายริ้วหรือลายชั้น ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ และจดจำรูปลักษณ์ได้เป็นอย่างดี (Phoungmanee et al., 2024) ซึ่งอัตลักษณ์ผ้าฝ้ายเมืองเลยนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่มที่ยังคงรักษารูปแบบการทอแบบดั้งเดิมไว้ ดังเช่น การใช้เส้นฝ้ายขึ้นมือทอเป็นผืนผ้าด้วยเส้นพุ่งและเส้นยืน และการใช้พิมพ์แบบสอเส้นฝ้ายรูปเดียว รูปแบบการทอดังกล่าว จะทำให้ผ้าฝ้ายมีผิวสัมผัสบริเวณผิวหน้าผ้าขรุขระ หยิบ และไม่เรียบ (Mantracrafts, 2020)

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าจังหวัดเลยจำนวน 31 กลุ่มที่อยู่ในกลุ่มคลัสเตอร์สิ่งทอยังไม่มีการขอ การใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) กับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย ดังนั้นการเตรียมความพร้อมกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าให้เข้าใจถึงเกณฑ์การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงมีความสำคัญและ จำเป็นต้องขับเคลื่อนเพื่อให้ผ้าฝ้ายทอมือได้ก้าวหน้าต่อไป (Department of Intellectual Property [DIP], 2025) ส่วน ปัญหาการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาในประเด็นปัญหาความรู้ความเข้าใจถึงขั้นตอนการขึ้น ทะเบียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า รวมถึงการมีศักยภาพด้านความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่อาจมีไม่เพียงพอ (Phonpanich, 2018) นอกจากนี้ Chooduang (2007) กล่าวว่า ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มขาด ศักยภาพการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้ เนื่องจากผู้ขอขึ้นทะเบียนไม่มีทักษะ และประสบการณ์ หรือจากหลักเกณฑ์ของตัวบทกฎหมายทางการค้าที่ทำให้ผู้ที่ประสงค์ขอขึ้นทะเบียนไม่อาจปฏิบัติได้ สำหรับ Division of Agricultural Trade Policy and Strategy, Governmental Organization Responsible for Trade and Economic Policy Analysis, Ministry of Commerce (2024) กล่าวว่า กลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนนั้นส่วนใหญ่ขาดข้อมูล สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่มีทักษะการลงทะเบียนของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ไม่มีวิธีการควบคุมมาตรฐานคุณภาพการผลิต และไม่ทราบว่าการขึ้นทะเบียนจะช่วยยกระดับราคาสินค้าผ้าฝ้ายทอมือได้ ซึ่งการขาดความรู้ความเข้าใจถึงรายละเอียด สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการไม่มีทักษะลงข้อมูลในระบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าดังกล่าว จึงทำให้ ไม่สามารถนำตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้ได้ ดังนั้นภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาจึงร่วมมือกัน ขับเคลื่อนศักยภาพผ้าฝ้ายทอมือให้มีคุณภาพ ตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทาง ได้แก่ การแสวงหาเมล็ดพันธุ์ฝ้ายที่มีคุณภาพ กระบวนการปลูก และกระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือที่ได้มาตรฐาน (Phoungmanee et al., 2024; Office of the Permanent Secretary for Ministry of Agriculture and Cooperatives [OPS MOAC], 2025; Pommarang, 2025)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนออัตลักษณ์ผ้าฝ้ายเมืองเลยกับการประกาศเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย และ 2) ขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าการสู่การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย

ส่วนขอบเขตของบทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นหลัก ดังนี้ การขอขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและ ผู้ประกอบการทอผ้าจังหวัดเลยที่มุ่งขอขึ้นทะเบียนใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับคำจำกัดความที่คณะผู้เขียนนำมาใช้ในการเขียนบทความมีรายละเอียดดังนี้ 1) สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย หมายถึง ผ้าทอจากเส้นฝ้ายทั้งเส้นยืนและเส้นนอน ผลิตตามรูปแบบดั้งเดิม เป็นฝ้ายสีธรรมชาติ หรือย้อมสีธรรมชาติจะมี ลวดลาย หรือไม่มีลวดลายก็ได้ แก่ ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ และผ้าผืน 2) สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง สินค้าที่มาจาก แหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจงทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีคุณลักษณะพิเศษ มีคุณภาพ และมีชื่อเสียง อันเป็นผลผลิตในแหล่งภูมิศาสตร์ ที่มีปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น สภาพดิน ฟ้า อากาศ แหล่งน้ำ และปัจจัยทางมนุษย์ เช่น ภูมิปัญญา ทักษะ หรือกรรมวิธีแบบ ดั้งเดิมของท้องถิ่นเกี่ยวข้อง 3) การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายถึง กระบวนการทางกฎหมายในการยื่นคำขอ ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้การรับรองและคุ้มครองชื่อสินค้าหรือสัญลักษณ์ของ "สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์" ที่มี

แหล่งผลิต คุณภาพ และคุณลักษณะเฉพาะผูกพันอยู่กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อย่างเป็นทางการ 4) เกณฑ์การควบคุมคุณภาพ หมายถึง ข้อกำหนด มาตรฐาน หรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบ วัดผล และประเมินคุณลักษณะสินค้าหรือบริการ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน มีความถูกต้อง และยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมอย่างสม่ำเสมอ ในบริบทของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีเกณฑ์การควบคุมคุณภาพ ที่ถูกระบุไว้ใน "คู่มือปฏิบัติงานและแผนการควบคุม ตรวจสอบ" ซึ่งผู้ผลิตในชุมชนทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยครอบคลุมเกณฑ์ 3 ด้าน ดังนี้ (1) เกณฑ์ด้าน กระบวนการผลิต (Process criteria) ที่กำหนดขั้นตอน วิธีการ และภูมิปัญญาชัดเจน ตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบเฉพาะถิ่น กรรมวิธีการผลิตดั้งเดิม และบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าถูกต้องตามอัตลักษณ์พื้นที่ (2) เกณฑ์ด้านคุณลักษณะของสินค้า (Product criteria) ที่กำหนดมาตรฐานทางกายภาพ เคมี หรือสุนทรียภาพที่วัดผลได้ เช่น สี รสชาติ กลิ่น ขนาด รูปทรง หรือ ความประณีตของชิ้นงาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์จำเพาะที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้จากภายนอก (3) เกณฑ์ด้านการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability criteria) ที่กำหนดระบบการบันทึกข้อมูลและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ผลิต เพื่อให้ตรวจสอบย้อนกลับได้ว่า สินค้าผลิตจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนไว้จริง โดยผู้ผลิตที่ผ่านเกณฑ์การควบคุมคุณภาพจะได้รับสิทธิในการใช้ "ตราสัญลักษณ์ GI" และ 4) การขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่น หมายถึง การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าฝ่ายเมืองเลยเพื่อนำองค์ความรู้ไปขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศต่างๆ ในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม สหรัฐอเมริกา ฯลฯ ได้พัฒนาวิธีคุ้มครองชื่อทางการค้า (Trading names) และเครื่องหมาย (Marks) ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าของตน โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหาร ผ่านการออกกฎหมายและสิทธิบัตรที่ให้ความคุ้มครองความเป็นต้นกำเนิด คุณภาพ และลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาค โดยคำนึงถึงการให้ความคุ้มครองและประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ ปัจจุบันเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญกับธุรกิจการค้าเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยได้เปิดเสรีทางการค้าภายใต้ข้อตกลงขององค์การการค้าโลก [WTO] ทำให้เกิดปรากฏการณ์แข่งขันทางการค้ามากขึ้น ดังนั้นแต่ละประเทศจึงต้องสร้างสินค้าผลิตภัณฑ์สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical indications) เพื่อแสดงสิทธิถึงการเป็นต้นกำเนิด และสร้างจุดขายที่แตกต่างให้กับสินค้าของตนเอง อันมีเป้าหมายมุ่งใจให้กลุ่มผู้ซื้อที่สนใจสินค้าที่มีความพิเศษได้เลือกนำไปใช้ ส่วนประเทศไทยได้เร่งหนุนเสริมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับประเทศ เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานพาณิชย์ในแต่ละจังหวัดจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อการคัดเลือกสินค้าที่มีคุณลักษณะเข้าข่ายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะสินค้าที่สามารถแสดงแหล่งกำเนิดที่มีผลต่อผลผลิตทางการเกษตร หรือต้นแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทย (Sriwiboon, 2008) นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการตัดโอกาสประเทศคู่ค้ากับประเทศไทยไม่ให้ถกฉวยภูมิปัญญาไทยที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจไปผลิตเอง หรือแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่จ่ายค่าตอบแทน (Yimfuang & Yoowattana, 2019)

สำหรับประเด็นขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้ 1) การรวมกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า และหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันปรึกษาหารือ สืบค้น ศึกษาความเป็นไปได้ และรวบรวมข้อมูลสินค้าที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ขั้นตอนต่อมา 2) ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐร่วมดำเนินการ ดังนี้ การจัดทำคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีรายละเอียดได้แก่ ประวัติความเป็นมา และชื่อเสียงของสินค้า คุณภาพ ลักษณะพิเศษ กระบวนการผลิตที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ และการระบุขอบเขตพื้นที่การผลิต นอกจากนี้ยังต้องจัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงจัดทำแผนการควบคุมตรวจสอบสำหรับให้คณะกรรมการผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าด้วย 3) การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด หรือทางไปรษณีย์ หรือผ่านระบบบริการทรัพย์สินทางปัญญาอิเล็กทรอนิกส์ (E-service) 4) กรมทรัพย์สินทางปัญญา ตรวจสอบคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยมีระยะเวลา 120 วัน นับจากวันที่ได้รับคำขอขึ้นทะเบียน 5) กรมทรัพย์สินทางปัญญา จะทำการประกาศรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยมีระยะเวลา 90 วัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำคัดค้าน หากไม่มีผู้คัดค้าน หรือมีการคัดค้านและมีคำวินิจฉัยอันเป็นที่สุดแล้ว ก็ให้ขึ้นทะเบียนได้ 6) กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อสินค้าได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งการคุ้มครองนั้นจะมีผลตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 7) ผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ดำเนินการจัดทำ

ระบบควบคุมคุณภาพ และยื่นคำขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย เพื่อนำตราสัญลักษณ์ไปใช้เป็นองค์ประกอบบนฉลากสินค้า หรือบรรจุภัณฑ์ โดยตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีอายุ 2 ปี (DIP, 2025) ดังแสดงใน Figure 1

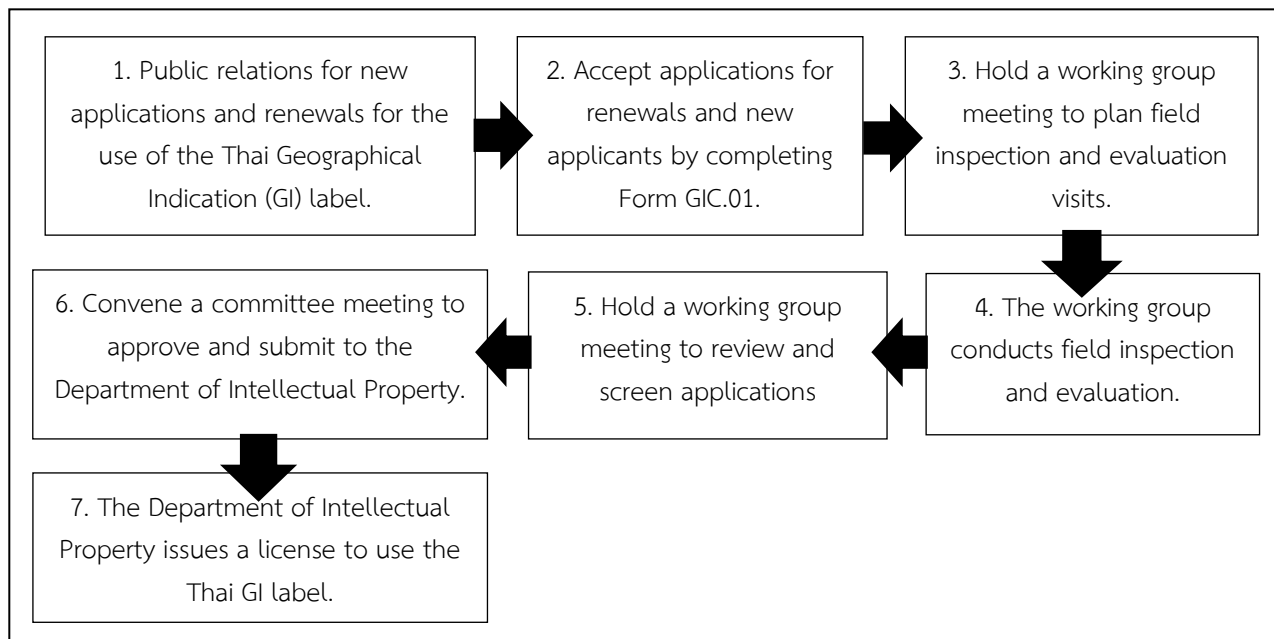


Figure 1 Process for Applying for Permission to Use the Thai Geographical Indication (GI)

Note. Division of Agricultural Trade Policy and Strategy, Governmental Organization Responsible for Trade and Economic Policy Analysis, Ministry of Commerce (2024)

กล่าวได้ว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสินค้าเฉพาะแหล่งที่มีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้ยกระดับไปสู่สินค้าและผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อระดับชาติและนานาชาติได้ สำหรับจำหน่ายสร้างรายได้ คำว่า “สินค้า” มีนัยถึงสิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าสินค้านั้นจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมถึงผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและอุตสาหกรรม (Chooduang, 2007) สำหรับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะมีลักษณะเฉพาะคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้สินค้าแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ทั้งคุณลักษณะ คุณภาพ วิธีการผลิต วัตถุดิบเหล่านี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจให้กับผู้บริโภคจากการที่สินค้ามีคุณภาพ มีชื่อเสียง และมีคุณลักษณะเฉพาะตามแหล่งของภูมิศาสตร์ ที่ส่งผลให้สินค้านั้นแตกต่างกับสินค้าโดยทั่วไปที่เป็นสินค้าชนิดเดียวกัน แต่ผลิตต่างสถานที่กันและลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้บริโภคเล็งเห็นว่าสินค้านั้นมีความพิเศษ ไม่เหมือนกับสินค้าอื่น ๆ (Phadungkwan, 2024) อย่างไรก็ตามสินค้าเหล่านี้อาจถูกละเมิดด้วยการผลิตซ้ำ หรือการถูกสวมสิทธิ์จากคนนอกพื้นที่และนอกประเทศ ดังนั้นประเทศไทยในฐานะที่ผลิตสินค้าที่มีคุณลักษณะเฉพาะ จึงได้กำหนดกฎหมายเฉพาะ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ หรือสิ่งที่สื่อถึงสินค้าท้องถิ่นที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียงและมีลักษณะเฉพาะที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่นที่ต่างกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคสับสน หรือหลงผิดในแหล่งผลิตสินค้า อันเป็นการให้สิทธิร่วมรักษาและพัฒนาคุณภาพสินค้าท้องถิ่นของตน ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคือ ความเข้มแข็งชุมชน (Phonpanich, 2018) ส่วนประเด็นที่ผู้บริโภคมีความนิยมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีจำนวนมากขึ้นนั้น จะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพสินค้าของผู้ประกอบการให้มีมาตรฐานสูงมากยิ่งขึ้น และสินค้ามีขีดความสามารถที่จะแข่งขันระดับสากลได้ (Yimfuang & Yoowattana, 2019) สำหรับตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีความสำคัญต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า ที่จะนำมาใช้วางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งการบริโภคของกลุ่มผู้ซื้อเฉพาะ (Sriwiboon, 2008) ส่วนประโยชน์จากการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเด็นแรกคือ การคุ้มครองชื่อทางการค้าและคุณค่าเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการลอกเลียนแบบ และการใช้ชื่อโดยไม่ชอบธรรมจากคนนอกพื้นที่ ประเด็นที่สองคือ การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และช่องทางการตลาด ด้วยการนำตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาประกอบบนบรรจุภัณฑ์และสินค้า เป้าหมายหลักคือ การสร้างการรับรู้และการจดจำ

ถึงคุณภาพ ที่มาของสินค้า การจำหน่ายตลาดเฉพาะ (Niche markets) และการเพิ่มช่องทางส่งออกต่างประเทศ ประเด็นที่สามคือ การจัดการคุณภาพและมาตรฐานร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐที่ต้องผลักดันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการผลิต รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการตรวจสอบย้อนกลับของสินค้าได้ และ ประเด็นสุดท้ายคือ การบริหารจัดการชุมชนและการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ ด้วยการรวมกลุ่ม การตั้งข้อกำหนดการแบ่งปันทรัพยากร และเทคนิคการผลิตร่วมกัน (DIP, 2025)

2. แนวคิดการขับเคลื่อนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการขับเคลื่อนและการพัฒนาที่ยั่งยืนในสภาพการณ์ของโลกปัจจุบันนั้นได้มุ่งเน้นความยั่งยืน (Sustainability) โดยใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green) ส่วนการขับเคลื่อนผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบด้วย 6 ด้านหลัก คือ ด้านความมั่นคง ด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค ด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลของภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความเท่าเทียม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการปรับสมดุลภาครัฐสู่ดิจิทัล การดำเนินการจึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเป็นสำคัญ โดยทำการพัฒนาภาพรวม 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ มิติเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ด้วยการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่า มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ส่วนมิติเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) มุ่งเน้นการรักษาคุณค่าทรัพยากรด้วยแนวคิด “การลดการใช้ หมุนเวียนนำกลับมาใช้ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดปัญหามลพิษ และสร้างเศรษฐกิจใหม่” และมิติเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) เน้นการพัฒนาสังคมควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างสมดุล สู่เป้าหมายหลักคือ ความมั่นคง และความยั่งยืน (National Science and Technology Development Agency, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022) ส่วนการพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืนนั้นเป็นแนวคิด และแนวปฏิบัติการพัฒนาที่ทุกภาคส่วนต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งตอบสนอง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยสร้างกระบวนการขึ้นมาเพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายสังคมเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ เช่น การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อควบคุมคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ โดยไม่ส่งผลกระทบหรือผลเสียเกิดขึ้น ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะคำนึงถึงบริบทชุมชน สังคม วัฒนธรรม และศักยภาพของสินค้าในแต่ละพื้นที่ เป้าหมายคือ การเป็นชุมชนที่มีความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว (Bunyadit et al., 2022) สำหรับประเด็นกระบวนการพัฒนานั้นจะต้องอยู่บนฐานการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน [SDGs] ในระดับพื้นที่ (SDG localization) ส่วนแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory development) คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีบทบาทหลักร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา โดยเริ่มตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ การลงมือทำ และการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และอยู่บนฐานการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Kasemsuk, 2018)

จากที่กล่าวมาประเด็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำให้เห็นว่ามีผลสำคัญต่อสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีความรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการขอขึ้นทะเบียนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อการปกป้องสินค้าไม่ให้มีการลอกเลียนแบบ และสร้างโอกาสให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการได้ขยายตลาดไปสู่ระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้นการใช้แนวคิดการขับเคลื่อนและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ของชาติ จึงมุ่งหวังให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้มีศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ สำหรับการนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์การควบคุมคุณภาพภายใน และมีทักษะการกรอกข้อมูลการขอใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย จึงเป็นกระบวนการทำให้กลุ่มมีศักยภาพ สามารถที่จะแข่งขันทางการค้ากับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ได้ เช่นเดียวกับการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

อัตลักษณ์ผ้าฝ้ายเมืองเลยกับการประกาศเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

คำว่า “อัตลักษณ์ผ้าฝ้ายเมืองเลย” หมายถึง คุณลักษณะของผ้าฝ้ายเมืองเลย เช่น ความนุ่มฟู ความบางเบา ระบายอากาศได้ดี การทอเส้นใยลักษณะแน่นหรือการทอเส้นใยลักษณะหลวมตามรสนิยมของช่างทอ ทอจากเส้นฝ้ายธรรมชาติ 100% ทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง โดยเส้นฝ้ายผ่านการเข็นด้วยมือ (Phoungmanee et al., 2024; DIP, 2025) สำหรับรายละเอียดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้ประกาศเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2567 โดยผลของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับสินค้าผ้าทอให้ก้าวไป

สู่นานาชาติและสากล อย่างไรก็ตามการที่ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เมื่อนำไปประกอบบนบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายเมืองเลย จะส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มเป้าหมาย และยังช่วยคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย และตราสัญลักษณ์ยังใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายในประเทศ และต่างประเทศที่ให้คุณค่ากับผลิตภัณฑ์ที่มีความพิเศษ มีรายละเอียดดังนี้ (DIP, 2025)

มิติที่ 1 การระบุถึงคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่คำว่า “ผ้าฝ้ายเมืองเลย” หรือคำว่า Mueang Loei Cotton Fabric หรือคำว่า Pha Fai Mueang Loei โดยคำว่า “ผ้าฝ้ายเมืองเลย” นั้นมีนัยถึง ผ้าผืน ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอที่ช่างทอได้ใช้ก็ทอมือในการทอผ้า โดยใช้เส้นใยฝ้ายธรรมชาติที่ปลูกในพื้นที่ 100% โดยโครงสร้างผืนผ้าทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนเป็นเส้นใยฝ้าย รูปแบบผ้าจะมีลวดลายหรือไม่มีลวดลายก็ได้ สิ่งที่ต้องเห็นได้ชัดคือผืนผ้ามีสีตามธรรมชาติจากสีเส้นฝ้าย หรือการย้อมสีเส้นใยด้วยสีธรรมชาติให้มีโทนสีต่าง ๆ (OPS MOAC, 2025) ส่วนคุณลักษณะของเนื้อผ้านั้นเมื่อใช้สัมผัสผืนผ้าจะไม่เรียบเสมอกันทั่วทั้งผืนผ้า ซึ่งเมื่อใช้ไประยะหนึ่งเนื้อผ้าจะนุ่มฟู สำหรับความสำคัญของสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยที่จะขอตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือ ต้องผลิตอยู่ในครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเลยเท่านั้น ส่วนสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยที่กลุ่มต้องเตรียมการขอตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ 1) ผ้าผืน จะต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร ความยาวไม่เกิน 40 เมตร หรืออาจใช้ผ้าผืนที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดแบ่งสำหรับการจำหน่ายตามขนาดความต้องการผู้ซื้อเป้าหมาย 2) ผ้าคลุมไหล่ จะต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.5 เมตร และความยาวไม่เกิน 2 เมตร 3) ผ้าพันคอ จะต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.35 เมตร ความยาวไม่เกิน 2 เมตร โดยสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยต้องมีลักษณะของผ้าฝ้ายประกอบด้วย 1) เนื้อผ้า จะต้องทอด้วยมือจากเส้นใยฝ้ายธรรมชาติ 100% ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน มีความเหนียวนุ่มฟู เมื่อสัมผัสเนื้อผ้าจะไม่เรียบเสมอกันทั่วทั้งผืน เมื่อใช้ไประยะหนึ่งเนื้อผ้าจะนุ่มฟู 2) ผ้าฝ้ายมีโทนสีตามธรรมชาติของเส้นใยฝ้าย เช่น ขาวนวล น้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม เขียวนวล หรือมีโทนสีต่าง ๆ ที่ได้จากการนำเส้นฝ้ายไปย้อมสีที่มาจากธรรมชาติ และ 3) ลวดลาย ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ เช่น ลายดอกฝ้าย ลายมุกโบราณ ลายดอกพิกุล ลายเกล็ดเต่า ลายน้ำเลย ลายช้าง และลายอื่น ๆ หรือทอเป็นผ้าพื้นแบบไม่มีลวดลาย (DIP, 2025)

มิติที่ 2 กระบวนการผลิตผ้าฝ้ายเมืองเลย มีรายละเอียด ดังนี้

1) วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต มีรายละเอียดดังนี้ (1) เส้นใยฝ้าย ต้องผลิตจากฝ้ายธรรมชาติ 100% สายพันธุ์พื้นเมืองในจังหวัดเลย คุณภาพเฉพาะถิ่น ได้แก่ ฝ้ายตุ่ยใหญ่ ฝ้ายตุ่ยน้อย ฝ้ายขาวใหญ่ และฝ้ายขาวน้อย ซึ่งมีการปลูก การเก็บเกี่ยว และการผลิตเส้นใยฝ้ายแบบเข็นมือในพื้นที่จังหวัดเลย (2) สีย้อมผ้านั้นจะต้องเป็นสีที่ได้จากวัสดุตามธรรมชาติที่ผลิตในพื้นที่จังหวัดเลยเท่านั้น เช่น คราม ผาง สัก ฯลฯ โดยหลักการสำคัญของการย้อมสีธรรมชาติคือ การใช้สารช่วยติดสี หรือ Mordant เช่น สารส้ม สนิมเหล็ก มะนาว มะขาม หรือน้ำส้มสายชู (Sittinoppan & Panbarnrung, 2019) (3) อุปกรณ์ที่ใช้ผลิตเส้นใยฝ้าย การย้อมสี และการทอผ้า เช่น เครื่องอ้วฝ้าย กงตีฝ้าย แป้นล้อฝ้าย และไม้ล้อ ไนหรือหลาเข็นฝ้าย เครื่องเปียฝ้าย กง อัก และกั

2) การผลิตเส้นใยฝ้าย เริ่มจาก (1) การเก็บปุ๋ยฝ้าย โดยไม่ให้มีเศษใบฝ้าย หรือสิ่งปนเปื้อนอื่น ๆ ติดกับปุ๋ยฝ้าย จากนั้นนำไปใส่ภาชนะ เช่น ถังผ้าหรือถุงกระสอบ ทำการตากให้แห้งสนิท และให้เก็บไว้ในที่ที่อากาศถ่ายเทได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เปียกชื้นและป้องกันเชื้อรา (2) การอ้วฝ้ายหรือหีบฝ้าย โดยนำปุ๋ยฝ้ายที่ผ่านการตากจนแห้งสนิทมาผ่านกระบวนการแยกปุ๋ยฝ้าย และเมล็ดฝ้ายออกจากกันด้วยเครื่องมืออ้วฝ้าย หรือเข้าโรงหีบฝ้าย (3) นำฝ้ายที่ผ่านการอ้วฝ้าย หรือหีบฝ้าย จากนั้นจึงใช้กระบวนการทำให้ฝ้ายฟูขึ้นเป็นปุยคล้ายสำลีด้วยกงตีฝ้ายแบบดั้งเดิม หรืออาจนำเข้าโรงหีบฝ้ายเพื่อทำการตีฝ้ายด้วยเครื่องจักร ส่วนขั้นการล้อฝ้าย โดยนำฝ้ายที่ผ่านการตีฝ้ายแล้วมาม้วนให้คล้ายหลอดกลมยาวด้วยแป้นล้อฝ้าย และไม้ล้อ (4) การเข็นฝ้าย โดยนำฝ้ายที่ผ่านการล้อฝ้ายมาทำให้เป็นเส้นใยฝ้ายด้วยไน หรือหลาเข็นฝ้าย ซึ่งการเข็นฝ้ายด้วยมือจะได้เส้นฝ้ายขนาดเล็ก (5) การเปียฝ้าย นำเส้นใยฝ้ายที่เข็นฝ้ายแล้วมาทำปอย หรือใจ ด้วยเครื่องเปียฝ้าย เพื่อให้เส้นใยฝ้ายเรียงเป็นเส้น (6) การฆ่าฝ้าย นำเส้นฝ้ายที่เปียฝ้ายแล้ว มาทำความสะอาดด้วยการล้างน้ำให้เส้นฝ้ายดูดซึมน้ำทั่วทั้งเส้น จากนั้นทุบด้วยไม้บดให้หมด ชีง และเกลี่ยเส้นฝ้ายให้เรียงเส้นเสมอกัน นำไปแช่น้ำข้าวต้มสุก บดให้หมด นำไปตาก โดยขณะตากนั้นให้กระตุกเส้นใยฝ้ายด้วยเพื่อให้เส้นใยฝ้ายกระจายตัว และจะได้เส้นใยฝ้ายที่มีเส้นตรง (7) การกวักฝ้าย นำเส้นใยฝ้ายที่ผ่านการฆ่าฝ้ายมากรอด้วยกง เพื่อให้เส้นฝ้ายเรียงตึงเสมอกัน และนำไปม้วนเก็บด้วยอัก หรือนำเส้นฝ้ายไปย้อมสีก่อนที่จะนำมากรอ และม้วนเก็บด้วยอักสำหรับร่อนนำไปใช้ในการทอผ้าต่อไป

3) การย้อมสี มีรายละเอียดดังนี้ (1) จัดเตรียมอุปกรณ์ และน้ำสีย้อมเส้นใยฝ้าย โดยใช้สีจากวัสดุตามธรรมชาติที่ผลิตในพื้นที่จังหวัดเลย (2) น้ำต้มย้อมสีต้องมีอุณหภูมิที่เหมาะสม หรือช่วง 70 – 120 องศาเซลเซียส จากนั้นจึงนำเส้นฝ้าย

ลงย้อมในหม้อ และ (3) การย้อมเส้นฝ้าย ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที เมื่อย้อมได้เจดสีที่ต้องการแล้ว ให้นำเส้นฝ้ายไปล้างน้ำ และนำไปตากให้แห้ง (DIP, 2025; Phoungmanee et al., 2024)

มิติที่ 3 การทอผ้าฝ้าย มีรายละเอียดดังนี้ 1) การคันหูกและสับหูก นำเส้นใยฝ้ายที่ม้วนเก็บไว้ในอึก จัดเรียงให้เป็นแถวพับไปมา และนำเส้นฝ้ายจากการคันหูกมาต่อกับการสับหูกให้เป็นเส้นยืน เพื่อเตรียมนำไปทอ 2) ผ้าฝ้ายเมืองเลย มีกระบวนการทอแบบภูมิปัญญาคนเมืองเลย โดยใช้ฝ้ายขนาดพิเศษ ซึ่งการทอผ้าต้องใช้เส้นใยฝ้ายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน วัสดุ 1 วัสดุ ใช้เส้นยืน 1 เส้น ทอแบบสอดขัดกันด้วยกระสวย ในระหว่างการทอนั้นอาจเกิดปมเล็ก ๆ จึงทำให้เนื้อผ้าไม่เรียบเสมอกัน ประเด็นลวดลายนั้นอาจเป็นไปตามภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือตามจินตนาการของช่างผู้ทอได้ เช่น ลายมุกโบราณ ลายดอกพิกุล ลายเกล็ดเต่า ลายนํ้าเลย ลายช้าง หรือเป็นผ้าพื้นสีที่ทอโดยไม่มีลวดลาย (DIP, 2025)

มิติที่ 4 การบรรจุหีบห่อ เป็นสิ่งแสดงศักยภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย ต้องปรากฏรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ หรือผลิตภัณฑ์ดังนี้ 1) คำว่า “ผ้าฝ้ายเมืองเลย” หรือ “Mueang Loei Cotton Fabric” หรือ “Pha Fai Mueang Loei” 2) ชื่อผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการค้า สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ เช่น ประเภทผ้า ชนิดเส้นใย ขนาดผ้า ข้อเสนอแนะการดูแลรักษา และราคา เพื่อเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

มิติที่ 5 การพิสูจน์แหล่งกำเนิด ข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผ้าฝ้ายเมืองเลย ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนดและตามกระบวนการผลิตในจังหวัดเลย และ 2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ การขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับ เพื่อให้สามารถทำการตรวจสอบย้อนกลับได้ (Chooduang, 2007; DIP, 2025)

กล่าวได้ว่าสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยนั้นเป็นรายละเอียดที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าต้องเข้าใจถึงคุณลักษณะเฉพาะอย่างแท้จริง สามารถอธิบายข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาการปลูกฝ้ายในจังหวัดเลย จนทำให้ฝ้ายมีคุณลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องสื่อสารรายละเอียดถึงปัจจัยด้านลักษณะเส้นฝ้ายตามภูมิประเทศและภูมิอากาศของจังหวัดเลยได้ สำหรับต้นฝ้ายของจังหวัดเลยมี 4 สายพันธุ์ ได้แก่ ฝ้ายตุน้อย ฝ้ายตุน้อย ฝ้ายขาวน้อย ฝ้ายขาวใหญ่ (Loei Province, 2023) ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่ชุมชนนิยมนำมาปลูก เนื่องจากมีความแข็งแรง เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินร่วน การดูแลรักษาง่าย ให้ดอกมาก ฝ้ายมีคุณภาพ เมื่อนำฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นใยฝ้าย ซึ่งจะได้เส้นใยที่มีความเหนียว และทนทาน เหมาะสมกับการทอเป็นผืนผ้าฝ้ายที่มีคุณภาพ คือ จากลักษณะความโปร่ง จึงสามารถระบายความร้อนได้ดี ขณะเดียวกันผ้าฝ้ายเมืองเลยได้สะท้อนถึงแหล่งภูมิศาสตร์อย่างชัดเจน จึงเป็นผ้าที่แฝงไว้ด้วยข้อมูล สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีขอบเขตพื้นที่ชัดเจน เช่น ประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น รวมถึงลักษณะทางธรรมชาติ เช่น ทะเล แม่น้ำ เกาะ หรือภูเขา ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการมีคุณภาพและอัตลักษณ์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยที่ถูกประกาศขึ้นเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าสู่การใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2568 โดยครอบคลุมผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าผืน ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพันคอที่ผลิตจากเส้นใยฝ้ายธรรมชาติทั้งในส่วนของเส้นพุ่งและเส้นยืน (Phoungmanee et al., 2024) การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับฝ้ายของภาครัฐนั้น ส่วนใหญ่มุ่งขับเคลื่อนไปตามตามโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green economy: BCG model) ของประเทศ ประเด็นที่ภาครัฐของจังหวัดเลยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกิจกรรมการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า ดังนี้ โครงการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรผลิตฝ้ายทั้งกระบวนการให้เป็นธรรมชาติ การปลูกโดยไม่ใช้สารเคมีบำรุงดิน และโครงการพัฒนาเส้นใยฝ้ายโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการปั่นเส้นใยฝ้าย และโครงการย้อมสีจากธรรมชาติ ทั้งนี้มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Loei Province, 2023) ความสำเร็จจากการพัฒนาและส่งเสริมให้ฝ้ายมีคุณภาพดี มีมาตรฐานตามที่ระบุไว้ในคู่มือและตามแผนควบคุมคุณภาพ ผลการประกาศการขึ้นทะเบียนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้สร้างความสนใจ และความกระตือรือร้นให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้า จำนวน 31 กลุ่ม ที่ต้องการจะขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นองค์ประกอบบนบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้สร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ใหม่ให้กับผู้บริโภคและสังคม รวมถึงเป็นเครื่องหมายที่ตอกย้ำให้เห็นว่ากลุ่มต้องผลิตผ้าฝ้ายให้มีความปลอดภัยทัดเทียมกับต่างประเทศ ดังที่ Bailee (2020) กล่าวว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าต้องการให้

ภาครัฐเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตผ้าฝ้ายทอมือให้มีคุณภาพดี โดยมีสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนและพัฒนาที่มีประสิทธิภาพด้วยกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องรู้เพื่อเตรียมดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงให้สามารถผ่านเกณฑ์การประเมินจากคณะกรรมการดังนี้

1.1 การเรียนรู้มิติหลักการสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนี้ 1) ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (Thai Geographical Indication: GI) เป็นตราของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่รับรองว่าเป็นสินค้านั้นมาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว โดยผู้ผลิตต้องปฏิบัติตามคู่มือ และแผนการควบคุมที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด 2) กระบวนการออกใบอนุญาตกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ผลิตสินค้า โดยใบอนุญาตให้ใช้เฉพาะกับสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้วเท่านั้น 3) ตราสัญลักษณ์ มีอายุการใช้งาน 2 ปี 4) ส่วนผู้ประกอบการที่รับสินค้ามาจากผู้ผลิตที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ จะไม่สามารถใช้ตราดังกล่าวได้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่ได้รับอนุญาต 5) ผู้มีสิทธิได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) เป็นผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการที่ดำเนินการผลิตในพื้นที่ที่กำหนด (2) มีคู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก (3) มีแผนการควบคุมตรวจสอบในระดับผู้ผลิต หรือระดับจังหวัด และ (4) ปฏิบัติตามคู่มือและแผนการควบคุมได้อย่างเคร่งครัด (DIP, 2025)

1.2 การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจในมิติลักษณะของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้ 1) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต้องอยู่ในประกาศให้ได้รับการอนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา 2) การมีชื่อเสียงของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ การเป็นสินค้าที่รู้จักและมีชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน รวมถึงการเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยม จนกลุ่มผู้ซื้อสามารถจดจำ การรับรู้ และมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้านั้น นอกจากนี้ยังต้องนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา 3) คุณภาพของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ต้องผลิตสินค้าตรงตามมาตรฐาน และตรงตามแหล่งภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่กำหนดไว้ รูปแบบและคุณลักษณะผลิตภัณฑ์เหมาะสมต่อการใช้งาน การออกแบบมีคุณภาพ และกระบวนการผลิตได้มาตรฐาน จนทำให้สินค้ามีความแข็งแรง คงทน มีรูปแบบสวยงามใช้ได้ดี และไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้งาน และ 4) มีคุณสมบัติเฉพาะของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ลักษณะเฉพาะตัวทางกายภาพ ทางเคมี และทางจุลชีวภาพ ซึ่งแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตในพื้นที่อื่น ๆ (Phadungkwan, 2024)

1.3 การเรียนรู้มิติประโยชน์สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีดังนี้ 1) การคุ้มครองชื่อสินค้า เพิ่มอำนาจต่อรอง โดยสินค้าที่ได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เพื่อไม่ให้ผู้ผลิตจากแหล่งอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่นไม่สามารถนำชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปแอบอ้าง หรือปลอมแปลงได้ อันเป็นการช่วยป้องกันความสับสนที่จะเกิดขึ้นกับผู้บริโภค รวมถึงการรักษาชื่อเสียงที่ชุมชนได้สั่งสมมาอย่างยาวนาน 2) การเพิ่มมูลค่าตลาดและรายได้ให้ชุมชน ซึ่งการติดตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการในตลาดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อมั่นในคุณภาพ และเอกลักษณ์ผลที่ตามมาคือ ราคาสินค้าสูงขึ้นทำให้ผู้ผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) การกระตุ้นการรักษามาตรฐานคุณภาพ โดยที่ผู้ผลิตสินค้านั้นต้องรักษามาตรฐานตามข้อกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในสินค้า ส่วนชุมชนได้พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น จนมีค่านิยมการผลิตที่ดีและเกิดความยั่งยืน เช่นเดียวกับความสามารถกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาร่วมสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยที่สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ เช่น ไร่กาแฟดอยตุงหรือสวนทุเรียนจังหวัดนนทบุรี เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกระบวนการผลิตจริง เพื่อสร้างความประทับใจและเพิ่มรายได้ให้ชุมชน 5) ผู้บริโภคได้รับสินค้ามาตรฐานสูง เมื่อเห็น “ตราสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)” บนสินค้า ผู้บริโภคจะมั่นใจว่าเป็นสินค้าแท้ที่มาจากแหล่งผลิตจริง มีกระบวนการผลิตและตรวจสอบคุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่จดทะเบียนไว้ ช่วยเพิ่มตัวเลือกสินค้าที่มีคุณภาพสูงในตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ และ 6) การช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้คนในพื้นที่ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการผลิตดั้งเดิมไว้ โดยไม่ต้องละทิ้งอาชีพ ถิ่นฐาน หรือวิถีชีวิตประจำถิ่น ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นกลไกการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน (Panitsettakorn, 2026)

2. กิจกรรมการเรียนรู้เกณฑ์การตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยในระดับควบคุมภายใน (Internal controls) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจมิติการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าในระดับควบคุมภายใน (Internal controls) ตามที่กรมส่งเสริมทางปัญญาได้จัดทำขึ้น โดยที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าต้องผ่านการตรวจรับรองระดับควบคุมภายนอก (External controls) เพื่อให้ได้รับการอนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์อย่างต่อเนื่อง สำหรับวัตถุประสงค์การควบคุมตรวจสอบสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเพื่อให้สินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ได้ดำเนินการผลิตให้มีคุณภาพตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายให้สินค้าแต่ละประเภทนั้นสามารถทำการตรวจสอบย้อนกลับไปยังแหล่งที่มาของสินค้าได้ อันเป็นการรับรองว่าสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีการผลิตสินค้าในพื้นที่จริงอย่างมีคุณภาพ และมีมาตรฐานตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ จึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อสินค้า

2.2 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจระบบควบคุมตรวจสอบคุณภาพ มีรายละเอียดการเรียนรู้ดังนี้ การเรียนรู้รายละเอียดของคู่มือผู้ปฏิบัติงาน ที่ประกอบด้วยข้อปฏิบัติการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียดของสินค้าที่ลงทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น คุณลักษณะของสินค้า กระบวนการผลิต กระบวนการแปรรูป การบรรจุหีบห่อ ตลอดจนข้อกำหนดการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้การเรียนรู้แบบละเอียดของเงื่อนไขต่าง ๆ ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกได้เข้าใจจนนำไปสู่การปฏิบัติ และยอมรับข้อตกลงร่วมกันได้ นอกจากนี้ยังต้องรับรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกที่ว่า ถ้าสมาชิกไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็จะต้องมีบทกำหนดโทษด้วย ในส่วนการเรียนรู้แผนการควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยนั้น จะเรียนรู้รายละเอียดการตรวจสอบคุณภาพสินค้า เช่น หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการควบคุมการตรวจสอบ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบและประเมิน ข้อมูลเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าที่จะนำไปปรับวิธีการดำเนินการของกลุ่มให้สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าว ส่วนประเด็นที่ต้องเรียนรู้คือ ผู้มีบทบาทหน้าที่ตรวจสอบ ได้แก่ คณะกรรมการจังหวัดที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดเลย เรียกว่า “ระบบควบคุมภายใน” และ หน่วยตรวจรับรอง เรียกว่า “ระบบควบคุมภายนอก” โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามคู่มือผู้ปฏิบัติงาน และแผนการควบคุมตรวจสอบ และท้ายสุดคือ การจัดระเบียบแบบแผนการดำเนินการให้เป็นระบบ ได้แก่ ทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ข้อมูลผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ต้องการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเภทสมาชิก ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ ข้อมูลที่ตั้งของแหล่งผลิตหรือสถานที่ใช้ประกอบการค้า รายละเอียดของการจดบันทึกกระบวนการทำงาน ข้อมูลการซื้อขายสินค้า วันเวลาจำหน่ายสินค้า และผู้ซื้อ (DIP, 2025)

3. กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ตามเกณฑ์การพัฒนาแผนการควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย มีรายละเอียดดังนี้ (DIP, 2025)

3.1 การศึกษาเรียนรู้ขอบเขตและการกำหนดเกณฑ์การควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย มีรายละเอียดดังเช่น มิติของขอบเขตพื้นที่การผลิตผ้าฝ้ายเมืองเลย มีมาตรฐานการตรวจสอบตำแหน่งของพื้นที่การผลิตที่ระบุไว้ในคู่มือปฏิบัติการ แผนที่การปลูกฝ้าย สถานที่ผลิตเส้นใยฝ้าย และสถานที่ทอผ้า ในส่วนมิติคุณลักษณะสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย โดยมีมาตรฐานการตรวจสอบรายการ และลักษณะผ้าฝ้ายเมืองเลยเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ ด้านวัตถุดิบของสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยนั้นมีข้อกำหนดตามคู่มือการปฏิบัติงาน เช่น มิติเส้นใยฝ้ายธรรมชาติที่ผลิตในพื้นที่จังหวัดเลย มิติสีย้อมผ้าต้องเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ ส่วนมาตรการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบสถานที่ และแหล่งที่มาของวัตถุดิบว่าเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มิติอุปกรณ์การผลิตนั้นมีข้อกำหนดตามคู่มือปฏิบัติงาน คือ ลักษณะอุปกรณ์ โดยใช้มาตรการตรวจสอบอุปกรณ์ว่าเป็นตามข้อกำหนดหรือไม่ มิติกระบวนการผลิต มีข้อกำหนดตามคู่มือปฏิบัติงาน คือ ขั้นตอนการผลิตเส้นฝ้าย การย้อมสี การทอผ้าฝ้าย โดยใช้มาตรการตรวจสอบวิธีการผลิตว่าได้ดำเนินการตามข้อกำหนดหรือไม่ สุดท้ายคือมิติการบรรจุหีบห่อ มีข้อกำหนดตามคู่มือการปฏิบัติงาน คือ รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ต้องประกอบด้วย คำว่า “ผ้าฝ้ายเมืองเลย หรือ Mueang Loei Cotton fabric หรือ Pha Fai Mueang Loei” และให้ระบุชื่อผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการค้า สถานที่ผลิตหรือจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการจะใช้มาตรการตรวจสอบบรรจุภัณฑ์ว่าเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่

3.2 กิจกรรมทดลองขึ้นทะเบียน ตามมาตรการตรวจสอบการขึ้นทะเบียนของกลุ่ม สำหรับเอกสารที่ใช้อ้างอิงการตรวจสอบ ประกอบด้วย 1) ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 2) คู่มือผู้ปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 3) ทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และ 4) แบบบันทึกการผลิตและแบบบันทึกการจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการที่ถูกต้องแต่งตั้งขึ้นในระดับจังหวัดที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย

4. กิจกรรมการลงพื้นที่ให้คำปรึกษาตามเกณฑ์การตรวจประเมินการควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย

มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าเข้าร่วมดำเนินการตามรายละเอียดตามที่ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน 12 แห่ง ส่วนปัญหาที่พบมีรายละเอียดดังนี้ 1) อุปกรณ์และเครื่องมือ เช่น ฝั่มขนาดไม่ได้มาตรฐานตามคุณลักษณะสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย 2) รูปแบบการสอดเส้นฝ้ายในรูฝั่ม ส่วนใหญ่เป็น 2 เส้น แต่ในข้อกำหนดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือ เส้นฝ้าย 1 เส้นต่อ 1 รูฝั่ม 3) ไม่สามารถบันทึกข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ แต่มีการบันทึกแบบไม่เป็นระบบ 4) การไม่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 5) พื้นที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ และการบันทึกข้อมูลไม่เป็นระบบ 6) ใช้ด้ายและฝ้ายโรงงานเป็นวัสดุการทอ 7) การดำเนินการกลุ่มยังไม่มีระบบ และ 8) พื้นที่การทอยังไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น ไฟไม่ส่องสว่าง พื้นที่อับชื้น สิ่งของวางไม่เป็นระเบียบ พื้นที่การทอผ้ามีฝุ่นผง จากผลการลงพื้นที่ดังกล่าวคณะผู้ดำเนินกิจกรรมได้ทดลองตรวจประเมิน และให้ข้อเสนอแนะตามเกณฑ์การควบคุมคุณภาพภายใน ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้นำไปแก้ไขและปรับปรุงจนรูปแบบการบริหารจัดการทุกมิติของกลุ่มเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการควบคุมคุณภาพภายในสำหรับการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย (DIP, 2025) ดังแสดงใน Figure 2 และ Figure 3



Figure 2 (Left) Members of the Ban Lat weaving Group Weave Shawls Using Cotton that is Grown and Maintained to Be Free from Toxins. (Right) Muang Loei Cotton Uses Off-white and White Fibers Dyed with Muang Loei Indigo in the Weaving Process.

Note. Muang Loei Cotton [Photograph], by Phoungmanee, T. (2025)



Figure 3 (Left) The Committee Measuring the Size of Loei Cotton Fabric for the Application to Use the Geographical Indication (GI) Certification Mark. (Right) A Committee Comprising Representatives From the Public Sector, Private Sector, and Network Groups Jointly Conducted a Field Visit to Provide Recommendations in Preparation for the Evaluation by the Committee.

Note: Muang Loei Cotton [Photograph], by Sumran. S. (2026)

ดังนั้น การขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าผ่านกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยกิจกรรมการลงพื้นที่ตรวจสอบและให้คำปรึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าให้เกิดการพัฒนา เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มทุกมิติ ได้แก่ มิติการบริหารจัดการกลุ่ม มิติกระบวนการทอ มิติการเก็บวัสดุอุปกรณ์การทอให้ได้มาตรฐาน มิติการบันทึกข้อมูลการดำเนินงาน มิติการสื่อสารที่แสดงถึงความเข้าใจขั้นตอน และกระบวนการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การทำความเข้าใจกับเกณฑ์ควบคุมคุณภาพภายในตามที่ปรากฏอยู่ในคู่มือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่คณะกรรมการใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบ ส่วนปัจจัยสำคัญของการขอขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จนั้นมีรายละเอียด ดังนี้ (Phonpanich, 2018; Phadungkwan, 2024) 1) ความเข้มแข็งของผู้นำและการประสานงานที่เป็นระบบ อันมาจากความต้องการป้องกันไม่ให้สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกละเมิดสิทธิ จึงมีการประสานเครือข่ายความร่วมมือ และมีการบูรณาการกับทุกภาคส่วน 2) แรงผลักดันจากภาครัฐที่มุ่งสนับสนุนให้สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยได้ขึ้นทะเบียนเพื่อเพิ่มมูลค่า และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อในตลาดสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ และ 3) การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดแผนการดำเนินการ การลงพื้นที่ประเมินการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการร่วมสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

ผ้าฝ้ายเมืองเลยถูกทำให้เป็นสินค้าที่มีความเฉพาะและพิเศษของจังหวัดเลย โดยจังหวัดเลยได้จัดตั้งให้เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเลย โดยการระบุคุณภาพ แหล่งผลิตที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าได้ลงทะเบียนขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะนำตราสัญลักษณ์มาใช้กับสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย ซึ่งการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้ามีความสำคัญต่อการยกระดับผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดเลยให้สูงขึ้น ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องจึงต้องกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการเรียนรู้เกณฑ์การตรวจสอบการควบคุมคุณภาพผ้าฝ้ายเมืองเลยจากคณะกรรมการระดับจังหวัดที่ชัดเจน และเป็นระบบ ดังที่คณะผู้ดำเนินการใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยกำหนดให้เครือข่ายความร่วมมือจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย และภาคีเครือข่ายเป็นผู้ร่วมลงพื้นที่ให้คำแนะนำการบริหารจัดการผลิตที่เป็นระบบมาตรฐาน เช่น การเตรียมวัสดุการผลิต การย้อมสี การทอผ้า การบันทึกข้อมูลการผลิต และการบันทึกข้อมูลการจำหน่ายที่เป็นระบบตรวจสอบง่าย และสามารถใช้ทักษะการสื่อสารข้อมูลสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคือ การเข้าใจและรับรู้เกณฑ์มาตรฐานการควบคุมคุณภาพภายใน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการดำเนินการผลิตผ้าฝ้ายเมืองเลยให้เป็นไปตามรายละเอียดของมาตรฐานการควบคุมคุณภาพภายในเพื่อการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าฝ้ายเมืองเลย

องค์ความรู้ใหม่

การขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการทอผ้าในจังหวัดเลยสู่การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เป็นกระบวนการเชิงระบบแบบบูรณาการที่เชื่อมโยง “ตลาด-อัตลักษณ์-กระบวนการผลิต-เครือข่าย-นโยบาย” เข้าด้วยกัน ด้วยกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย 2) กิจกรรมการเรียนรู้เกณฑ์การตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลยในระดับการควบคุมภายใน 3) กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ตามเกณฑ์การควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย และ 4) กิจกรรมการลงพื้นที่ให้คำปรึกษาตามเกณฑ์การตรวจประเมินตามการควบคุมคุณภาพสินค้าผ้าฝ้ายเมืองเลย ทั้งนี้มีปัจจัยสำคัญดังนี้ 1) แรงกระแทกจากการขับเคลื่อนจากตลาด จากการยกระดับสินค้าให้มีมาตรฐาน และการเข้าสู่ระบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สู่ตลาดระดับชาติและนานาชาติ 2) อัตลักษณ์เชิงคุณค่าทางวัฒนธรรม จากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ทำให้ผ้าทอมีความแตกต่าง และโดดเด่น 3) ระบบการผลิตและการตรวจสอบย้อนกลับ เช่น การบันทึกข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ได้แก่ การปลูก การแปรรูป การย้อมสี การทอ การเตรียมวัตถุดิบ การจำหน่าย การเก็บรักษา การลงรหัสผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมื่อทำการทอเสร็จสิ้น การตรวจรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากสมาชิก และการนำออกจำหน่าย 4) การมีเครือข่าย

ความร่วมมือ จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย สำนักงานอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และภาคเอกชน เช่น เครือข่ายผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มคัลสเตอร์ผ้าทอ และชุมชน จึงมีระบบการหนุนเสริมความรู้ การสร้างมาตรฐาน และการบริหารจัดการตลาด และ 5) การสร้างกลไกเชิงนโยบายของภาครัฐ ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ดังแสดงใน Figure 4

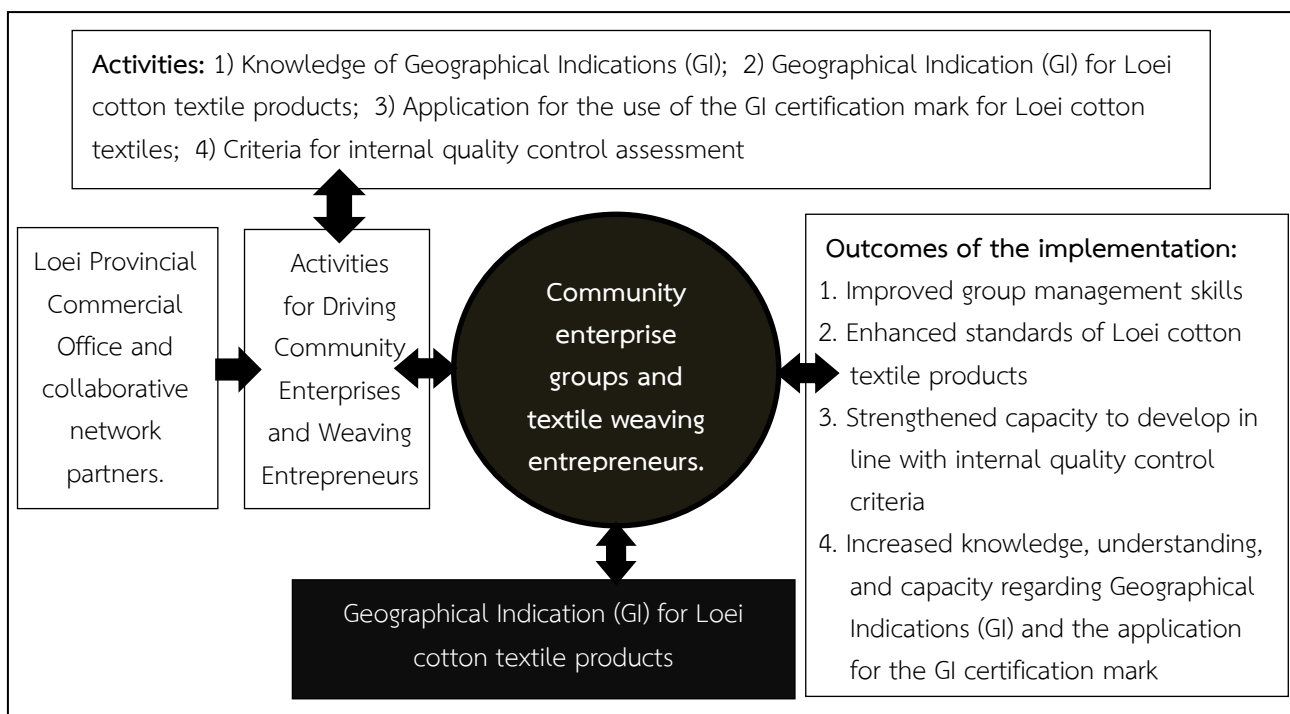


Figure 4 Driving Community Enterprises and Entrepreneurs Toward Obtaining the Geographical Indication (GI) Certification Mark for Loei Cotton Textiles

เอกสารอ้างอิง

- Bailee, C. (2017). Problems and Needs of Textiles Product in Loei Province. *Ratchaphruek Journal*, 15(3), 88-96. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/view/125693/95183>.
- Bailee, C. (2020). Research and Development Plan for Local Woven Groups in Loei Province. *Walailak Abode of Culture Journal*, 17(2), 109-126. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/109183>.
- Bunyadit, W., Arunno, S., Surisaeng, C. & Bunmas, P. (2022). Principles and Theories of Learning and Sustainable Development. *Journal Maha Chula Tani Review*, 4(1), 52-60. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/mcupnpbcr/article/view/257220>.
- Chooduang, N. (2007). *Analyzing the Problem and Any Obstacle Involves the Geographical Indications (GI) Registration in Thailand*. [Master' thesis, Bangkok University]. (In Thai). http://dspace.bu.ac.th/bitstream/1234_56789/913/1/naret_choo.pdf.
- Department of Intellectual Property [DIP]. (2025). *Development of an Internal Control System for Quality Assurance and Standards of Thai Geographical Indication (GI) Products: Loei Cotton Textiles*. (In Thai). Bangkok: Department of Intellectual Property.
- Division of Agricultural Trade Policy and Strategy, Governmental Organization Responsible for Trade and Economic Policy Analysis, Ministry of Commerce. (2024). *A Study Report on the Promotion of Geographical Indication (GI) Products*. (In Thai). Bangkok: Trade Policy and Strategy Office.
- Kasemsuk, C. (2018). Public Participation Approach for Sustainable Community Development. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 26(50), 169-186. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/116188>.

- Loei Province. (2023, July 26). *Loei Province Opens the Cotton Growing Season for the Year 2023*. (In Thai). <https://ww2.loei.go.th/news/detail/1099>.
- Mantracrafts. (2020, June 2). *The Cultural Charm and Identity of Loei Cotton*. <https://mantracrafts.com/loei-thailand-handwoven-spun-cotton/>. (In Thai)
- National Science and Technology Development Agency, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022, February 8). *Action Plan for Driving Thailand's Development with the BCG Economic model (2021–2027)*. (In Thai). <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/BCG-Action-Plan-2564-2570-256502-02.pdf>.
- Office of the Permanent Secretary for Ministry of Agriculture and Cooperatives [OPS MOAC]. (2025, July 16). *Loei Cotton: Towards Geographical Indication (GI) Registration by the Department of Intellectual Property*. (In Thai). <https://www.opsmoac.go.th/news-preview-471491791707>.
- Panitsettakorn, W. (2026, April 18). *Geographical Indication (GI) Registration in Thailand: Significance, Process, and Opportunities for the Community Economy*. (In Thai). <https://www.tibdglocal.com/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%82%E0%B8%B6%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99-gi/>.
- Phadungkwan, S. (2024). *The Elements of Geographical Indication (GI) Product Creation Towards Customer's Purchase Decision in Bangkok and Metropolitan Areas*. [Master' thesis, Bangkok University]. (In Thai).
- Phonpanich, P. (2018). Development of Geographical Indication Products Model. *Burapha University Commerce Review*, 13(1), 97–112. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/GSC/article/view/131530>.
- Phoungmanee, T., Jitthaisong, O., & Wongsas, T. (2023). Developing the Potential of Ban Phon Thong Native Cotton Weaving Group, Pak Chom District, Loei Province. *Journal for Community Development and Quality of Life*, 11(3), 178–190. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/263891>.
- Phoungmanee, T., Phiromtan De Bels, M. & Jitthaisong, O. (2024). A Strategic Roadmap for Ban Sricharoen's Cotton Learning and Handwoven Crafts Center, Phu Luang District, Loei Province. *Journal of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University*, 11(1), 72–89. <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/jlams/article/view/803>.
- Pommarang, S. (2025). Guidelines for Driving the Upgrading of Handwoven Cotton to Community Product Standards (CPS) Based on Local Identity in Loei Province. *Journal of Modern Management Science*, 18(1), 42-59. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMMS/article/view/285739>.
- Sittinoppan, P. & Panbamrung, P. (2019). *Development of Patterns and Value-added of Hand-woven Cotton Fabrics by Designing the Color Scheme of Natural Dyed Yarns*. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation (TSRI).
- Sriwiboon, S. (2008). Factors Contributing to the Design of Geographical Indications of Agriculture or Non-Agriculture Products: Case Study of Samut Sakhon and Samut Songkhram Provinces. *Arch Journal*, (6), 57-68. <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/3514?mode=full>.
- Yimfuang, C. & Yoowattana, K. (2019). Geographical Indication and Small and Medium Enterprises Promotion: a Comparative Study Between European Union Law and Geographical Indication Act, 2013. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 6(3), 396-411. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Praewa-ksu_Journal/article/view/232713.